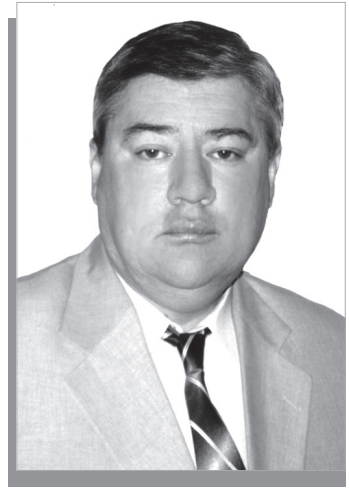


---

**РУМ'ЯНЦЕВ В'ЯЧЕСЛАВ ОЛЕКСІЙОВИЧ,**  
професор, доктор юридичних наук, професор кафедри  
історії держави і права України та зарубіжних країн  
Національного юридичного університету  
імені Ярослава Мудрого, член-кореспондент  
Національної академії правових наук України,  
Україна, м. Харків  
e-mail: viacheslavrumiantsev@gmail.com  
ORCID 0000-0003-3704-3293



УДК 340.0(477)

## Утворення Української Народної Республіки (до 100-річчя Третього Універсалу)

*Досліджено вплив перевороту 25 жовтня 1917 р. на державотворчий процес в Україні. Засудивши переворот, Центральна Рада змінює автономський вектор у національно-державному відродженні на самостійницький, наслідком чого стало прийняття Третього Універсалу, який проголосив Українську Народну Республіку (УНР).*

*Проаналізовано зовнішню програму і внутрішні соціально-економічні завдання УНР (участь УНР у мировій конференції, соціалізація землі, восьмигодинний робочий день, амністія тощо).*

*Досліджено проблемні положення Третього Універсалу, передусім питання федеративних зв'язків із Росією та їх наслідки для державотворчого процесу.*

**Ключові слова:** Третій Універсал, Українська Народна Республіка, внутрішньо- та зовнішньополітична програма УНР, проблема федерації з Росією.

25 жовтня 1917 р. більшовики захопили владу в Петрограді, Тимчасовий уряд було повалено. Більшовицький переворот охопив широкі простори Росії, але зазнав опору в Україні і став міцним поштовхом для розвитку українського державотворення, піднесенню його на новий рівень – розбудови власної національної держави.

Цей процес відбувався у дуже складних умовах. Ситуація в Києві характеризувалась тим, що тут продовжували діяти три сили: Центральна Рада й Генеральний Секретаріат, які уособлювали національно-демократичний табір; Ради робітничих і солдатських депутатів, які контролювали переважно більшовики; штаб Київського військового

округу, що був репрезентантом Тимчасового уряду, хоча самого уряду вже не існувало.

Між військами штабу та більшовиками почалася збройна боротьба, результат якої залежав від того, кого підтримає Центральна Рада. Остання обрала нейтралітет, що дало можливість перемогти більшовикам. Це було величезною помилкою, яка мала трагічні наслідки для розвитку подальших державотворчих процесів в Україні.

Під час цієї боротьби, як зазначає Д. Дорошенко, склався «україно-більшовицький альянс» [1, с. 81], а саме: був утворений «Революційний комітет по охороні революції на Україні», в якому об'єдналися представники Центральної Ради з лідерами місцевих більшовиків (В. Затонський, І. Крейсберг, Л. П'ятаков) [2]. Вони визнавали Центральну Раду органом крайової влади за умови переходу всієї влади на місцях до Рад робітничих і солдатських депутатів [3, с. 132]. Більшовики підтримували можливість для України широкої обласної автономії, боротьбу з великоруським імперіалізмом, відстоювали право націй на самовизначення. Але все це мало здійснитися лише за дотримання принципу інтернаціоналізму і за умов підтримки пролетарської революції та передусім петроградського повстання [3, с. 132–133].

Центральна Рада категорично відмежувалась від цих пропозицій і прийняла резолюцію, якою засуджувала збройне повстання в Петрограді і перехід влади до більшовиків: «Визнаючи, що влада як у державі, так і в кожному окремій краї повинна перейти до рук

усієї революційної демократії, вважаючи недопустимим перехід усієї влади виключно до рук Рад робітничих і солдатських депутатів, які є лише частиною організованої революційної демократії, Українська Центральна Рада через це висловлюється проти повстання в Петрограді» [4, Ф. 1063. ОП. 3. С.1. А.48]. 27 жовтня 1917 р. Генеральний Секретаріат у своєму зверненні «До всіх громадян України!» заявив, що «буде рішуче боротись з усякими спробами підтримувати петроградське повстання» [5, с. 55].

Ці демарші Центральної Ради і Генерального Секретаріату призвели до гострих суперечок між українськими соціалістами та більшовиками і виходу останніх зі складу «Революційного комітету», який після цього втратив сенс існування. Як наслідок, уся влада перейшла до Центральної Ради. При цьому українське керівництво залишалося прибічником компромісу з метою примирення сторін. Про що свідчить відозва Генерального Секретаріату «До війська і громадян України» від 31 жовтня 1917 р. «На Україні нема за що вести криваву боротьбу, – говорилося в ній. – Українська Центральна Рада обрана всіма народами України і являється виразницею волі всієї революційної демократії. По суті це краєва Рада селянських, робітничих і солдатських депутатів. Всі війська і всі партії повинні визнати владу Генерального Секретаріату Української Центральної Ради і цілком підлягати його розпорядженням» [4, Ф. 1115. ОП. 1. С.18. А.10].

Відмежування Центральної Ради від петроградського збройного по-

встання створило реальну можливість негайно, не чекаючи скликання Установчих Зборів, здобути автономію для України. І Центральна Рада здійснила в цьому напрямі ряд практичних кроків: поширила свою юрисдикцію на всі етнічні українські губернії, розширила компетенцію крайового уряду – Генерального Секретаріату, призначила вибори до Українських Установчих Зборів. Усе це знайшло відображення у відозві Генерального Секретаріату від 3 листопада 1917 р.: «Центральне правительство всієї Росії не має змоги управляти державним життям. Цілі краї zostалися без правлячих центрів. Тому зростає безладдя політичне, господарське і суспільне. З огляду на це Секретаріат доповнюється тимчасово генеральними комісарами в справах: продовольчих, військових, судових, пошт та телеграфів, доріг. Компетенція Генерального Секретаріату поширюється на губернії, де є більшість українського населення. Через те Херсонщина, Харківщина, Катеринославщина і Таврія (без Криму) включається в територію єдиної України» [8, т. 1, с. 391]. Усі органи цих губерній, а також громадяни єдиної України всіх народностей мусять звертатися з усіма справами до відповідних секретарів Генерального Секретаріату. Найближчим часом Центральна Рада мала проголосити закон про Українську Установчу Раду [6, т. 1, с. 339–340].

Тут слід погодитися з думкою про те, що «після жовтневого перевороту в Петрограді в листопаді 1917 р. верховні органи влади України перебрали

на себе всю повноту влади» [7, с. 80] і в повному обсязі почали здійснювати законодавчі, управлінські і контрольні функції.

Одночасно у відозві від 3 листопада 1917 р. наголошувалося: «Всякі чутки і поголоски про сепаратизм, про відділення України від Росії – або контрреволюційна провокація, або звичайна обивательська неосвідомленість. Центральна Рада і Генеральний Секретаріат твердо і виразно заявили, що Україна має бути в складі Федеративної Республіки як рівноправне державне тіло. Сучасне політичне становище цієї постанови ні трошки не міняє» [4, Ф. 1115. ОП. 1. С.12. А. 76зв].

Нарешті, 20 листопада 1917 р. Центральна Рада прийняла Третій Універсал [4, Ф. 1115. ОП. 1. С.18. А.10], який уже не був актом звернення до народу, а повноцінним державно-правовим актом, який започатковував принципово новий етап у розбудові української державності, а саме – перехід від автономістської до самостійницької концепції державотворення. Головним положенням Третього Універсалу було проголошення Української Народної Республіки (УНР): «Віднині Україна стає Українською Народною Республікою» [8, с. 398].

Універсал підтверджував раніше зроблене Генеральним Секретаріатом розпорядження про поширення юрисдикції Української Народної Республіки на губернії, заселені переважно українцями: Київську, Волинську, Подільську, Чернігівську, Полтавську, Харківську, Херсонську і Таврійську (без Криму). Водночас окреслена те-

риторія не охоплювала усіх етнічних українських земель, тож Універсал залишав можливість перегляду території республіки, зокрема включення до її складу частин Курщини, Холмщини та інших земель за згодою населення, що їх населяло.

На відміну від Першого Універсалу, в Третньому Універсалі містилося більш солідне визначення місця і ролі Центральної Ради в державотворчому процесі. Зокрема, наголошувалося, що створена українським народом «разом з братніми народами України» Центральна Рада поставлена «берегти права, здобуті боротьбою, творити лад і будувати своє життя на нашій землі» [9].

Програма, намічена Третім Універсалом, була колосальною. Вона передбачала перебудову України на нових засадах, з новими законами та економікою [10, с. 472–473].

Третій Універсал окреслював основні напрями внутрішньої політики Центральної Ради, які мали бути деталізовані наступними законами. Уся земля проголошувалася власністю трудового народу і мала перейти до нього без викупу. Право приватної власності на поміщицькі, удільні, кабінетські та церковні землі скасовувалося. Розподіл земель між селянами мали провести відповідно до закону обрані народом земельні комітети.

В УНР скасовувалася смертна кара і проголошувалася амністія для всіх, хто звинувачувався в політичних злочинах; проголошувалися демократичні свободи: слова, друку, віросповідання, зібрань, союзів, страйків, недоторканості особи та житла; право на спра-

ведливий суд; встановлювався 8-годинний робочий день; запроваджувався державний контроль за вивозом продукції.

Характерною рисою Третього Універсалу стали його конституційна спрямованість та широкий демократизм. Щонайважливіше, Універсал призначив вибори до Українських Установчих Зборів на 9 січня 1918 р., а їх перше загальне засідання мало відбутися 22 січня. Третій Універсал гарантував права місцевого самоврядування; забезпечення національних культурних прав інших народів, що проживали на території України. Російському, польському та єврейському народам гарантувалося право на національно-персональну автономію, таке ж право могли отримати й інші народи відповідно до закону, який було доручено розробити Генеральному Секретаріату. Усім громадянам гарантувалося право і можливість уживання місцевих мов у зносинах з усіма державними установами.

Першочерговим завданням зовнішньої політики УНР було встановлення загального миру. З цією метою мали негайно розпочатися переговори між воюючими країнами, а Центральна Рада зобов'язувалася чинити тиск на центральний уряд з метою змусити його до миру якнайшвидше.

Щодо державотворення положення Третього Універсалу були, безперечно, актом великої історичної ваги: вперше за 250 років український народ рішуче задекларував свою волю, свій потяг до свободи, своє право розпоряджатися всіма справами власної дер-

жави. Про значення Універсалу один з його творців – В. Винниченко – писав так: «Тепер ми мали всі засоби для того. Всі державні апарати переходили до рук Генерального Секретаріату, всі фінансові засоби були до його розпорядимости, вся військова сила підлягала його наказам» [11, с. 81].

Складним і неоднозначним було вирішення питання про характер державних відносин між Українською Народною Республікою і Російською державою. Третій Універсал, проголошуючи Українську Народну Республіку, одночасно заявляв про прагнення «щоб уся Російська Республіка стала федерацією рівних і вільних народів» [8, с. 400].

Підтвердження курсу на федерацію з Росією, де вже владу всерйоз взяли більшовики, від яких Центральна Рада не мала жодного запевнення, що вони шануватимуть її угоду з Тимчасовим урядом про автономію України, було, безумовно, актом суперечливим. Тимчасового уряду, з яким Центральна Рада уклала угоду про федерацію, не стало, до більшовиків Рада від самого початку поставилася негативно, але іншого уряду в Росії не було. Виникає запитання: так з ким же Українська Народна Республіка збиралася утворювати федерацію?

Розмірковуючи над цією ситуацією, Т. Гунчак відзначає: «Такі заяви можна пояснити політичною непрактичністю провідних членів Центральної Ради, для яких федерація продовжувала залишатися романтичною мрією. Вони не розуміли, що більшовицький переворот у Росії ґрунтовно змінив по-

літичні обставини, коли сама думка про федерацію ставала зайвою і треба було всіляко сконцентруватися на будівництві незалежної держави.

Український уряд, – продовжує Т. Гунчак, – розбудовував державне життя цілком самостійно, проте ані він, ані українська спільнота не були певні того, якою мала бути остаточна форма власної держави» [12, с. 113–114].

Ще більш категоричний у своїх поглядах на це положення Третього Універсалу І. Нагаєвський: «Центральна Рада своєю впертою політикою федерації з Москвою змарнувала дорогоцінних вісім місяців та велике піднесення народу творити свою власну державу. З цих причин цей Універсал не справив на людей більшого враження, як два попередні, хоча з політичного боку він давав багато більше. Заклик Грушевського рятувати мертвий уже московський державний організм не лише не мав жодного впливу на українське громадянство, але, навпаки, дискредитував Грушевського в очах народу як державного мужа» [13, с. 90].

Існують і протилежні погляди на зміст та значення положень Третього Універсалу стосовно федерації. Оцінюючи його, відомий український юрист А. Яковлів зазначав, що цим актом в Україні було встановлено «демократичну, народоправну державу», яка характеризувалася «самостійною державною владою, нічим не обмеженою, щодо всіх без виключення справ внутрішнього державного ладу, законодавства, суду й управління» [14, с. 15]. Даючи високу оцінку положенням Третього Універсалу, А. Яковлів був

змушений визнати, що «у відношенні до інших держав У. Н. Р. була формально обмежена декларацією федеративного зв'язку з Росією» [14, с. 15].

Такі оцінки, що даються через значний час, є занадто категоричними і не враховують реалій того часу. З певністю можна говорити, що М. Грушевський і інші провідники Центральної Ради були прихильниками ідеї федерації і палко бажали втілення її у життя. І це не випадково, адже ідея федерації була провідною в громадсько-політичній і юридичній думці та програмних положеннях українських політичних партій Наддніпрянської України протягом другої половини ХІХ – початку ХХ ст. Тут справедливе зауваження про те, що процес творення української державності за часів Центральної Ради мав два етапи: автономіський і самостійницький. Але іронія історії полягала в тому, що на обох етапах Українську державу творили практично ті самі люди – далеко не самостійники, а швидше, переконані федералісти [15].

Говорячи про федерацію, українські діячі мали на увазі не вже зліквідований Тимчасовий уряд і не більшовицьку Раду Народних Комісарів. Усвідомлюючи спільність історичної долі народів колишньої Російської імперії, вони зверталися до них із пропозицією творити демократичні республіки, які були б об'єднані у федерацію [10, с. 472].

Говорячи про федерацію, провід Центральної Ради керувався не лише своєю відданістю федералістським ідеалам, а й практичними розрахунками. Яскравим свідченням цього

можуть служити думки В. Винниченка, викладені ним у листі до редакції низки газет з приводу доцільності скликання Українських Установчих зборів. В. Винниченко наголошував, що розвиток України ще не дійшов до потреби незалежності. А головною причиною зв'язків України «з державною цілістю Росії» були економічні стосунки. На думку В. Винниченка, неможливо було відкинути історичний і культурний зв'язок, котрий «по волі й по неволі за триста літ перебування України в складі російської держави вріс в наше життя, духовне й матеріальне. Думати, що цей зв'язок в найближчим політичним часі розірветься, було б простою, непотрібною мрією, а не політичним реальним аналізом. А з другого боку, – продовжує В. Винниченко, – незалежність неможлива також і з міжнародного положення. Україна не має таких сил, аби, відірвавшись від Росії, не впасти в обійми сильної імперіалістичної держави» [6, с. 321–324].

Проголошення Української Народної Республіки на чолі з поборником національно-державного відродження України – Центральною Радою ніяк не відповідало планам більшовиків. Після проголошення в середині грудня 1917 р. Української радянської республіки в Харкові більшовики отримали нагоду розпочати збройну боротьбу проти УНР.

4 січня 1918 р. більшовицький Народний Секретаріат видав наказ про наступ на Київ. Невдовзі місто було зайняте військами П. Муравйова, які вчинили криваві розправи. Наслідки

штурму Києва більшовицькими військами виявилися жадливими. За словами очевидця, «з часів Андрія Боголюбського Київ не бачив такого дикунського спустошення» [16, с. 25].

Українське населення за короткий час більшовицького панування вперше мало змогу відчутти, що таке отой «соціалістичний рай», який обіцяли йому більшовики. Грабіж, насильство, розстріли, наруга над національними почуттями – ось що воно побачило з боку більшовиків. Народ зрозумів, що тільки своя, українська, влада може доцільно і справедливо вирішувати питання соціального характеру. Гіпноз комуністичної пропаганди починав розвіюватись.

Але під прикриттям Української радянської республіки розпочалася війна між УНР та радянською Росією. Шукати сьогодні винуватців цього лиха означає розпалювати пристрасті в складних взаємовідносинах Росії та України на сучасному етапі. Тому слід відзначити лише одне: ні більшовицький уряд Росії, ні провід Центральної Ради, на жаль, не захотіли тоді «поступитися принципами», і кожна сторона обстоювала свої погляди безкомпромісно, що в кінцевому підсумку і зумовило цей конфлікт, весь тягар якого ліг на плечі трудового люду.

У цій боротьбі українське село тримало нейтралітет: селяни вичікували – хто переможе. І саме тоді виявилась хибність лозунгів Центральної Ради про соціалізацію землі. Норму в 40 десятин на кожне господарство селянство вважало високою і як наслідок – не підтримувало Центральну

Раду. Остання була змушена відкласти остаточне вирішення цього питання до Установчих зборів. А тим часом більшовики видали Декрет про землю, який проголошував націоналізацію землі. Поширення цього декрету в Україні сприяло переходу селян на бік більшовиків [17, с. 32].

Трагедія української національної державності полягала в тому, що більшовизм не зустрів в Україні рішучої протидії. Центральна Рада, у більшості своїй соціалістична, не приховувала своїх пробільшовицьких настроїв, а тому не могла вести з ними рішучої боротьби, до того ж не мала зброї проти них у головному питанні села – у справі ліквідації поміщицького землеволодіння.

Вночі проти 9 лютого 1918 р. Центральна Рада, Рада Народних міністрів і 3000 вояків покинули Київ. Уряд зупинився в Житомирі, а невдовзі подався в Сарни на Волині, куди прибув 19 лютого.

Покидаючи столицю, Центральна Рада не переривала своєї законодавчої діяльності. У той час була проведена календарна реформа: день 16 лютого 1918 р. за старим стилем став 1 березня за новим. Водночас Центральна Рада запровадила західноєвропейський час. Вона схвалила також закон про грошову систему, за якою українська гривня містила 8,712 долей золота і поділялась на сто шагів. Дві українські гривні дорівнювали вартості одного карбованця 1917 р. 20-гривнева монета мала бути вироблена із золота, а 1-гривнева – зі срібла, шаги мали бути з нікелю. Кредитові білети номіналом в 1, 2, 5,

10, 20, 100, 500 і 1000 гривень повинні були поки що задовольнити внутрішні потреби держави [4, Ф. 1064. ОП. 2. С.6. А. 27зв].

Тризуб, державний знак Святого Володимира, було визнано державним гербом України [4, Ф. 1064. ОП. 2. С.1. А. 12]. Центральна Рада схвалила також закони про українське громадян-

ство [4, Ф. 1063. ОП. 1. С.6. А. 29зв] та про адміністративний поділ держави на «землі», яких мало бути тридцять [4, Ф. 1063. ОП. 1. С.9. А.40зв].

Таким чином, у тяжкий для України період були вирішені важливі державні справи Української Народної Республіки, але робилося це в той час, коли влада Центральної Ради вже занепадала.

### Список використаних джерел

1. Дорошенко Д. И. Война и революция на Украине // Революция на Украине по мемуарам белых. М.; Л., 1930.
2. Робітничая газ. 1917. 27 жовт.
3. Мироненко О. М. Світоч української державності. Політико-правовий аналіз діяльності Центральної ради. Київ, 1995.
4. Центральний Державний Архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВО України).
5. Національні відносини в Україні у ХХ ст.: 36. док. і матеріалів. Київ, 1994.
6. Українська суспільно-політична думка в 20 столітті. Док. і матеріали: у 2 т. / ред. Т. Гунчак і Р. Сольчаник. Нью-Йорк, 1983.
7. Скрипнюк О. В. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку громадянського суспільства і правової держави в Україні. Київ, 1995.
8. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали: у 2 т. Т. 1: 4 березня – 9 грудня 1917 р. Київ, 1996.
9. Нова Рада. 1917. 8 листоп.
10. Полонська-Василенко Н. Історія України: у 2 т. Т. 2: Від середини XVII століття до 1923 року. Київ, 1992.
11. Винниченко В. Відродження нації. (Історія української революції: марець 1917 грудень 1919 р.). [Репр. вид. 1920 р.]. Київ, 1990. Ч. 2. С. 81.
12. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття. Нариси політичної історії. Київ, 1993.
13. Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого століття. Київ, 1993.
14. Яковлів А. Основи Конституції УНР. Париж, 1935.
15. Кременець В. Знаменні віхи Української революції. *Урядовий кур'єр*. 1997. 1 листоп.
16. Удовиченко О. І. Україна у війні за державність: Історія організації і бойових дій Українських Збройних Сил 1917–1921. Київ, 1995.
17. Мазепа І. Україна в огні і бурі революції. 1917–1921: у 3 т. Т. 1. Прага. 1941–1942.

### References

1. Doroshenko D. I. *Voina i revoliutsiia na Ukraine // Revolyutsiia na Ukraine po memuarom belykh* [From Kiev memories / Revolution in Ukraine by memoirs of belykh] – Moscow-Leningrad. 1930. [In Russian].
2. *Robitnycha hazeta* [newspaper of workers]. – 1917. – 27 October. [In Ukrainian].
3. yronenko O. M. *Svitoch ukrainiskoi derzhavnosti. Polityko-pravovyi analiz diialnosti Tsentralnoi rady* [The cresset of Ukrainian statehood. Political and legal analyses of the Central Rada's activity] – Kyiv, 1995. – 328 p. [In Ukrainian].
4. *Tsentralnyi Derzhavnyi arkhiv vyshchyykh orhaniv vlady i upravlinnia Ukrainy* [Central State archive of Supreme bodies of power and administration of Ukraine]. [In Ukrainian].



5. *Natsionalni vidnosyny v Ukraini u XX st.: Zbirnyk dokumentiv i materialiv* [National relations in Ukraine in XX century.: Collection of documents and materials]. – Kyiv, 1994. [In Ukrainian].
6. *Ukrainska suspilno-politychna dumka v XX stolitti. Dokumenty i materialy* [Ukrainian social-political thought in XX century. Documents and materials]. In two Volumes. / T. Hunchak and R. Solchanyk publishing. – New York, 1983. [In Ukrainian].
7. Skrypnyuk O. V. *Teoretyko-metodolohichni zasady formuvannia ta rozvytku hromadianskoho suspilstva i pravovoi derzhavy v Ukraini* [Theoretical-methodological principles of establishing and developing of public society and law government in Ukraine]. – Kyiv, 1995.
8. *Ukrainska Tsentralna Rada. Dokumenty i materialy* [Ukrainian Central Rada. Documents and materials]. In two volumes. – V. 1. 4 March –9 December 1917 – Kyiv, 1996. [In Ukrainian].
9. *Nova Rada* [New Rada] – 1917. – 8 November. [In Ukrainian].
10. Polonska-Vasylenko N. *Istoriia Ukrainy* [History of Ukraine]: In two Volumes. – Vol. 2: From the middle of XVII century till 1923. – Kyiv, 1992 [In Ukrainian].
11. Vynnychenko V. *Vidrodzhennia natsii (Istoriia ukrainskoi revoliutsii marts 1917 – hruden 1919 roky)* [Renaissance of the nation (History of the Ukrainian revolution March 1917 – December 1919 years)]. – Reprinted 1920. – Kyiv, Part II. p. 81. [In Ukrainian].
12. Hunchak T. *Ukraina: persha polovyna XX stolittia. Narysy politychnoi istorii* [Ukraine: first half of XX century. Sketches of political history]. – Kyiv, 1993. [In Ukrainian].
13. Nahaievskiy I. *Istoriia ukrainskoi derzhavy dvadtsiatoho stolittia* [History of Ukrainian state of twentieth century]. – Kyiv, 1993. [In Ukrainian].
14. Iakovliv A. *Osnovy Konstytutsii UNR* [The basis of Constitution of Ukrainian National Republic]. – Paris, 1935. [In Ukrainian].
15. Kremenets V. *Znamenni vikhly Ukrainskoi revoliutsii* [Important milestones in Ukrainian revolution] // *Uriadovyi kurer publ.* – 1997. 1 November. [In Ukrainian].
16. Udovychenko O. I. *Ukraina u viini za derzhavnist: Istoriia orhanizatsii i boiovykh dii Ukrainskykh Zbroinykh Syl 1917-1921* [Ukraine during the war for statehood: the history of organization and operations of Ukrainian Armed Forces 1917–1921]. – Kyiv, 1995. [In Ukrainian].
17. Mazepa I. *Ukraina v ohni i buri revoliutsii. 1917-1921* [Ukraine at the fair and storm of revolution. 1917–1921]: In 3 Volumes. – Vol. 1. Prague. 1941–1942. [In Ukrainian].

**Румянцев В. А.**, профессор, доктор юридических наук, профессор кафедры истории государства и права Украины и зарубежных стран Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого, член-корреспондент Национальной академии правовых наук Украины, Украина, г. Харьков  
e-mail: viacheslavrumiantsev@gmail.com  
ORCID 0000-0003-3704-3293

### Создание Украинской Народной Республики (к 100-летию Третьего Универсала)

*Исследуется влияние переворота 25 октября 1917 г. на процесс формирования государства в Украине. Осудив переворот, Центральная Рада меняет автономный вектор в национально-государственном возрождении на самостоятельный, следствием чего стало принятие Третьего Универсала, который провозгласил Украинскую Народную Республику (УНР).*

*Проанализированы внешняя программа и внутренние социально-экономические задания УНР (участие УНР в мировой конференции, социализация земли, восьмичасовой рабочий день, амнистия и т. д.).*

*Исследованы проблемные положения Третьего Универсала, прежде всего вопрос о федеративных связях с Россией и их последствия для процесса формирования государства.*

**Ключевые слова:** Третий Универсал, Украинская Народная Республика, внутренне-и внешнеполитическая программа УНР, проблема федерации с Россией.

*Rumyantsev V., Professor, Doctor of Law, professor of the Department of history of state and law of Ukraine and foreign countries of National Law University named after Yaroslav Mudryi, member of National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine, Kharkiv*  
e-mail: viacheslavrumiantsev@gmail.com  
ORCID 0000-0003-3704-3293

### **Formation of Ukrainian National Republic (100 years of Third Universal)**

*The author examines the influence of the coup of 25<sup>th</sup> October 1917 in Petrograd to the process of the state formation in Ukraine. The conclusion was that the Central Rada condemned the seizure of power by the Bolsheviks. This position of the Central Rada led to a change and autonomic vector in the national-state revival was replaced by independent vector. This found an expression in the jurisdiction of the Central Rada and the General Secretariat on all ethnically-Ukrainian provinces. And the highest manifestation of this was the adoption of the Third Universal, which proclaimed Ukrainian National Republic (UNR).*

*Having proclaimed the UNR, the Third Universal determined the foreign policy program of the new state and internal socio-economic objectives of the UNR. As the first priority of foreign policy of the UNR was proclaimed the establishment of universal peace and with this purpose immediately began negotiations between warring countries.*

*In the area of internal policy, the program proclaimed by the Third Universal was ambitious. The right of private ownership of land was cancelled. The land was proclaimed the property of the working people and had to go to them without ransom. In the UNR abolished the death penalty and was given amnesty, proclaimed democratic freedoms of: speech, religion, meetings, unions, strikes, inviolability of person and home; right to a fair trial; 8-hour working day and so on.*

*The Third Universal appointed the convocation of the Ukrainian Constituent Assembly, guaranteed the right of local self-government, provided the national-cultural rights of the Russian, Polish, Jewish and other peoples, ensured the use of local languages.*

*The author analyzed problematic regulations of the Third Universal, first of all, the issues of Federation with the Russian government. The causes of what and the negative consequences for future state formation process in Ukraine were showed.*

**Key words:** Third Universal, the Ukrainian National Republic, the internal and foreign policy program of the UNR, the issue of Federation with Russia.